

ยาสูบ

บุหรี่มือตนเอง

การสำรวจเส้นทางยาเส้น

ภาคที่นิยมสูบบุหรีมวนเองมากที่สุด ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐^๑ คือ ภาคตะวันออกเฉยงเหนือ ร้อยละ ๔๙.๒ ภาคเหนือ ร้อยละ ๑๙.๗ ภาคกลาง ร้อยละ ๑๕.๖ ภาคใต้ ร้อยละ ๑๔.๓ และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ ๑.๒

จากโครงการวิจัยเส้นทางยาเส้น : เกษตรกรผู้ปลูก ผู้ผลิต ยาเส้น ผู้จำหน่าย และผู้บริโภคบุหรีมวนเอง จากการแลกเปลี่ยนในครัวเรือนกลายเป็นอุตสาหกรรมบุหรีมวนเอง โดยเริ่มต้นกระบวนการผลิตใบยาสูบจากแหล่งผลิตทางภาคเหนือและทางภาคตะวันออกเฉยงเหนือของประเทศไทยไปจนถึงผู้บริโภค จุดเริ่มต้นจากเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบที่ได้รับโควต้าจากสถานียาสูบ พบการปลูกเกินโควต้าที่กำหนดและขายโควต้าให้กับนายทุนโรงงานยาสูบเอกชน การซื้อขายใบยาสูบจะผ่านพ่อค้าคนกลาง เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมระหว่างเกษตรกรผู้ปลูก ส่งต่อไปยังโรงงานยาเส้น และออกจำหน่ายสู่ร้านค้าขายส่งและขายปลีก เป็นกลไกสุดท้ายที่นำยาเส้นถึงผู้บริโภค ผู้บริโภคที่เลือกสูบบุหรีมวนเอง เพราะ ๑) รสชาติ

กลิ่น คือ ต้องมีกลิ่นหอม รสชาติไม่แรงมาก ๒) ราคาถูก และ ๓) เลือกยี่ห้อยาเส้นที่เป็นยี่ห้อที่ดั้งเดิมจะได้รับความนิยมมาก ซึ่งราคายาเส้น/บุหรีมวนเองที่ถูกกว่าบุหรีของมาก โดยขณะที่บุหรีของราคาของละ ๕๘-๘๕ บาท บุหรีมวนเองขายในตลาดของละ ๓-๕ บาท ราคาที่แตกต่างกันอย่างมากนี้เป็นเพราะประเทศไทยไม่เคยมีการขึ้นภาษี ยาเส้นมวนเองมานานกว่า ๑๕ ปีแล้ว ทำให้อัตราการจัดเก็บภาษีระหว่างบุหรีสองประเภทแตกต่างกันถึง ๙๐๐ เท่า!^๒ นอกจากนี้การเพาะปลูกใบยาสูบพันธุ์พื้นเมืองมีจำนวนลดลง โดยมีเกษตรกรคิดที่จะเลิกปลูก ร้อยละ ๓๗.๘ ในการปลูกใบยาสูบพันธุ์พื้นเมืองส่วนใหญ่เกษตรกรไม่นิยมสูบบุหรีที่ปลูกขึ้นมาเอง แต่เพื่อสนองความต้องการของตลาดภายนอกเท่านั้น และการปลูกยาสูบพันธุ์พื้นเมืองถูกแปรเปลี่ยนเป็นพันธุ์เวอร์จิเนียเนื่องจากความแน่นอนของตลาดรองรับ คือ โรงงานยาสูบแบบมวนเอง^๓

^๑ บั้วพันธุ์ พรหมพักพิง, นิลวดี พรหมพักพิง, พะเยาว์ นาคำ, เกษราภรณ์ คลังแสง, พรเพ็ญ ปานคำ และภัทรพร ศรีพรหม. ๒๕๕๒. โครงการเส้นทาง “ยาเส้น” : เกษตรกรผู้ปลูก ผู้ผลิตยาเส้น ผู้จำหน่าย และผู้บริโภคการสูบบุหรีมวนเอง. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ.

^๒ ข้อมูลภาคิ. ๒๕๕๒. บุหรีของแพงสิงห์มควันหันสูบบุหรีมวนเอง เครือข่ายงดสูบบุหรีรัฐบาลเร่งเก็บภาษี. (ออนไลน์) มูลนิธิธรรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สสส. แหล่งที่มา : <http://thaihealth.or.th/node/๑๑๑๑๓> (๑๐ กันยายน ๒๕๕๒).

^๓ ปรีชา อุปโยคิน และสุรินทร์ ทำเพียร. ๒๕๕๑. โครงการวิจัยเรื่องสถานการณ์และแนวโน้มการเพาะปลูกยาสูบพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

บุหรืมวนเอง คืออะไร

บุหรืมวนเอง หมายถึง ยาเส้นที่ถูกมวนด้วยวัสดุธรรมชาติหรือกระดาษ และไม่ได้ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมบุหรื ซึ่งยาเส้นที่พบในท้องตลาด อาจจะขายเป็นก้อนหรือบรรจุซองใส่หรือบรรจุภัณฑ์ขายรายย่อยปริมาณน้ำหนักบรรจุ ๒๓ กรัม

บุหรืมวนเองในแต่ละท้องถิ่น

บุหรืที่เข้าข่าย “บุหรืมวนเอง” เช่น พื้นที่ทางภาคเหนือมี “บุหรืชี้โย” หรือ “บุหรืพม่า” คนทางภาคเหนือทั้งหญิงและชายจะนิยมอมเมียงและสูบบุหรืที่มวนด้วยใบตองกล้วย ซึ่งมีมวนขนาดเท่านิ้วมือ และยาวเกือบศืบ ลักษณะเป็นยาเส้นห่อและม้วนเองมวนได้ๆ

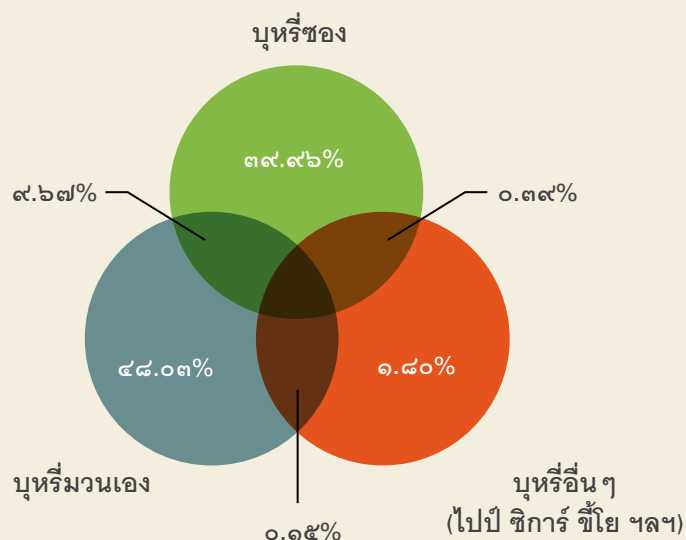

ส่วนทางภาคใต้นิยมบุหรืมวนเองที่เรียกว่า “ยากลาย” ปลูกกันไม่มากนัก แต่จะปลูกกันเกือบทุกบ้าน ผลิตกันเพื่อบริโภคในครัวเรือน ทั้งใช้สูบเองและรับรองแขก นอกจากเส้นยากลายจะใช้สูบในรูปสูบยาใบจากแล้ว ยากลายยังใช้เหนียดยาเส้นในขณะกินหมากซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เหนียดยา” มีความเชื่อว่าจะทำให้รสชาติของหมากกลมกล่อมขึ้นและป้องกันฟันผุ

รูปแบบการ “เสฟ” ฤทธิ์ของยาสูบในกลุ่ม “บุหรืมวนเอง” ใช้ทั้งแบบสูด ดม อม และเคี้ยว

- **แบบสูด** ใช้วิธีเผาใบยาสูบซึ่งอยู่ในรูปของบุหรื หรือซิการ์ที่ใช้ใบยาสูบมวนผงใบยาสูบอยู่ภายใน หรือไปป์ (pipe) ที่บรรจุใบยาไว้ในกล่องยาสูบ จุดไฟแล้วสูดควันเข้าสู่ร่างกาย
- **แบบดม** บดใบยาสูบให้ละเอียด แล้วผสมในรูปของยานัตถ์
- **แบบอมและเคี้ยว** นำใบยาสูบแห้งมาหั่นเป็นฝอยนำมาเคี้ยวแล้วอมอยู่ระหว่างริมฝีปากกับเหงือก บางครั้งเรียกว่า บุหรืไร่คว้น

คนบริโภคบุหรืมวนเองมากน้อยแค่ไหนเมื่อแบ่งประเภทของบุหรื เป็น ๓ ประเภท คือ บุหรืซอง (โรงงาน) บุหรืมวนเอง และบุหรือื่นๆ เช่น ไปป์ ซิการ์ ชี้โย เป็นต้น จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในโครงการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรืและดื่มสุรา พบว่ามีสัดส่วนของผู้ที่สูบบุหรืมวนเองจำนวน ๕,๑๑๗,๘๒๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕๓.๙ ซึ่งเพิ่มจากปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่มีจำนวน ๔,๗๗๕,๖๕๙ คน คิดเป็น ร้อยละ ๔๙.๙ และในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ นี้ มีสัดส่วนของผู้สูบบุหรืมวนเองเพียงอย่างเดียวมีจำนวนมากที่สุดถึง ร้อยละ ๔๘.๐๓ และผู้ที่สูบบุหรืมวนเอง และสูบบุหรืซองมีถึง ร้อยละ ๙.๖๗ (ผู้สูบเลือกสูบบุหรืมวนเองเป็นประเภทแรกและบุหรืซองเป็นประเภทสอง (ร้อยละ ๕.๗๘) ดังแผนภูมิที่ ๑

เขตการปกครอง	เพศ	ประเภทบุหรี่ (%)		
		บุหรี่ซอง	บุหรี่มวนเอง	บุหรี่อื่นๆ
ในเขตเทศบาล	ชาย ๒๓.๘%	๗๖.๗	๒๒.๔	๑.๐
	หญิง ๒๖.๑%	๖๕.๙	๓๐.๐	๔.๑
นอกเขตเทศบาล	ชาย ๗๖.๒%	๓๔.๖	๖๓.๓	๒.๑
	หญิง ๗๓.๙%	๑๕.๔	๗๔.๕	๑๐.๑

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสูบบุหรี่มวนเองระหว่างเพศ แยกตามเขตการปกครอง พบว่าผู้ที่สูบบุหรี่ประจำอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ ๙๕.๖๐ เพศหญิง ร้อยละ ๙.๔๐

- สัดส่วนของประเภทบุหรี่ที่ผู้สูบบุหรี่ประจำอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปสูบบุหรี่ จำแนกตามเขตการปกครอง แบ่งเป็นชาย ๙,๐๖๘,๐๐๒ คน, หญิง ๔๑๘,๓๐๙ คน แบ่งเป็นในเขตเทศบาล ร้อยละ ๒๓.๙ และ นอกเขตเทศบาล ร้อยละ ๗๖.๑
- ร้อยละ ๗๓.๙ ของผู้หญิงที่สูบบุหรี่อยู่นอกเขตเทศบาล ส่งผลให้ภาพรวมทั่วประเทศ ร้อยละ ๖๒.๙ ของเพศหญิงสูบบุหรี่มวนเอง ดังตารางที่ ๑

ที่มา : โครงการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชาชนไทยอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ มหาวิทยาลัยมหิดล

บุหรี่มวนเอง

หลายสิ่งที่ต้องเริ่มลงมือทำ เพื่อลดภัยจาก “บุหรี่มือเอง”

(๑) การปรับความเชื่อและการรณรงค์อันตรายจาก บุหรี่มือเอง ให้ประชาชนตระหนักถึงพิษภัยของบุหรี่ และผลิตภัณฑ์ยาสูบทุกชนิดเป็นอันตรายต่อมนุษย์ทั้งสิ้น

(๒) การจดทะเบียนเกษตรกรที่ปลูกยาเส้น และ เก็บข้อมูลปริมาณการผลิตยาเส้นในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากการมีข้อมูลที่ชัดเจน นำไปสู่การวิเคราะห์ที่ ถูกต้อง และการควบคุมยาสูบมีประสิทธิภาพ

(๓) การเข้มงวดการติดตามการค้าเตือนและควร กำหนดให้เป็นภาพลึกลับชัดเจน เพราะประชาชนจำนวนมากยังเข้าใจว่ายาเส้นมือเองอันตรายน้อยกว่า และที่ ผ่านมาภาครัฐกำหนดว่าบุหรี่มือเองเป็นธุรกิจใครั่ว เรือน แต่ปัจจุบันธุรกิจนี้เติบโตมากขึ้นต้องมีมาตรการที่ เข้มงวดขึ้น

(๔) ให้ความช่วยเหลือและจัดบริการเลิกบุหรี่รวม ถึงยาเส้น/บุหรี่มือเอง ในสถานบริการสุขภาพชุมชนให้ กับผู้ที่ต้องการเลิก และป้องกันลูกหลานไม่ให้เป็ นนักสูบหน้าใหม่

(๕) สร้างมาตรการทางสังคมในชุมชนทั้งการจำกัดเขตพื้นที่ การสูบบุหรี่รวมถึงยาเส้น/บุหรี่มือเอง และการควบคุมร้านค้า ของหมู่บ้านในการจำหน่าย

(๖) ปรับมาตรการภาษี โดย

- ควรกำหนดมาตรการการจัดเก็บภาษีเกษตรกรผู้ปลูก ยาสูบพันธุ์พื้นเมืองด้วย เนื่องจากที่ผ่านมาการได้รับการ ยกเว้นภาษี ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบนำยาสูบพันธุ์ อื่นๆ ที่นำไปใช้ในเชิงพาณิชย์มาสวมสิทธิ์
- เพิ่มภาษียาเส้นในอัตราที่สูงมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบัน เสียภาษีในอัตราเพียง ร้อยละ ๐.๑ เท่านั้น ทำให้บุหรื มือเองมีราคาถูกมาก เมื่อเทียบกับบุหรืประเภทของ
- เพิ่มค่าแสตมป์ยาเส้นตามกฎหมายกระทรวง เรื่องกำหนด อัตราค่าแสตมป์ยาสูบ
- เพิ่มค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายยาเส้นทั้งร้านค้า ปลีกและส่ง

สูบบุหรี่มือเอง ปลอดภัยกว่าจริงหรือ

ยังมีความเข้าใจผิดกันมากกว่า บุหรี่มือเองก่อ อันตรายต่อร่างกายน้อยกว่าบุหรืของ **มีข้อมูลชัดเจนว่า นั่นเป็นความเข้าใจผิด** เพราะบุหรืมือเองมีอันตรายต่อ สุขภาพเทียบเท่ากับบุหรืก้นกรอง และเป็นสารเสพติด ได้ไม่ต่างกัน**ฤทธิ์เสพยาสูบ ไม่มีคำว่า “ปลอดภัย”** จาก การศึกษา Clean Lung Project เรื่องความปลอดภัย ต่อสุขภาพ โดย ผศ.นพ.สุทัศน์ รุ่งเรืองหิรัญญา ภาควิชา อายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มศว. และทีมนักวิจัย จากสหราชอาณาจักร พบว่า

- ผู้สูบบุหรี่มือเองมีระดับสาร ๑-HOP และ NNAL ไม่แตกต่างจากผู้สูบบุหรืโรงงาน เมื่อ แยกวิเคราะห์โดยการควบคุมอิทธิพลของ ตัวแปรแทรกซ้อนก็ให้ผลเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการสูบบุหรืประเภทใด

- ระดับโคตินินมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับ สาร ๑-HOP และ NNAL กล่าวคือ เมื่อมีระดับโคตินินสูง ก็ พบว่ามีสารก่อมะเร็งในระดับความเข้มข้นที่สูงเช่นกัน
- บุหรืทั้งสองชนิดทำให้สมรรถภาพอดสู่มพอกัน
- ระดับของยูริน โคตินิน มีระดับไม่ต่างกัน นั่นคือ เป็น สารเสพติดเหมือนกัน
- เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักกรัมต่อกรัมกับบุหรืก้นกรอง บุหรืมือเองมีระดับนิโคตินเท่ากับก้นกรอง
- ผลต่อระบบทางเดินหายใจ ๔ ลักษณะอาการ คือ ไอ มีเสมหะเรื้อรัง หายใจมีเสียงวี๊ด (สัญญาณของถุงลม โป่งพอง) อาการหอบเหนื่อย พบว่า ผู้สูบบุหรืทั้งสอง กลุ่มมีอาการไม่ต่างกัน
- มีระดับสารก่อมะเร็ง คือ Benzene Benzopyrene และระดับ TAR ไม่ต่างกัน

ปัญหาที่ยังรอการแก้ไข

เกษตรกรผู้ปลูก

- เกษตรกรผู้ปลูกใบยาสูบพันธุ์พื้นเมืองแปรเปลี่ยนไปปลูกพันธุ์เวอร์จิเนีย แต่กลับขายในโควต้าใบยาสูบพันธุ์พื้นเมือง เพื่อหลบเลี่ยงภาษี
- เกษตรกรผู้ปลูกใบยาสูบที่ได้รับโควต้าจากสถานียาสูบ มีการปลูกเกินโควต้า
- อัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายยาเส้นของร้านค้ารายย่อยขายปลีก ต่ำมาก เพียงฉบับละ ๑๐ บาทต่อปี
- อัตราค่าแสดมปียาเส้นตามกฎหมายกระทรวง เรื่องกำหนดอัตราค่าแสดมปียาสูบ ตามมูลค่าร้อยละ ๐.๑ ปริมาณต่อหน่วย ๑๐ กรัม เศษของ ๑๐ กรัมให้นับเป็น ๑๐ กรัม หน่วยละ ๐.๐๑ บาท

การจำหน่าย

- ภาพคำเตือนบนซองยาเส้นยังไม่ครอบคลุมทุกยี่ห้อที่มีจำหน่ายในท้องตลาด
- จดวางจำหน่าย การวางบุหรืมวนเองโชว์ขายร่วมกับสินค้าประเภทอื่นๆ ในที่ๆ มองเห็นสินค้าได้ชัดเจน

ผู้สูบ

- ความเข้าใจผิดของผู้สูบที่คิดว่าพิษภัยจากบุหรืมวนเองน้อยกว่าบุหรืซองจากโรงงาน

ข้อมูลจาก

๑. สุทัศน์ รุ่งเรืองหิรัญญา. ๒๕๕๒. ผลกระทบของบุหรืมวนเอง. การนำเสนอในการประชุมวิชาการประจำปีเกี่ยวกับสุขภาพ ครั้งที่ ๘, ๒๔-๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ ที่โรงแรมมิราเคิลแกรนด์.
๒. บัวพันธุ์ พรหมพักพิง และคณะ. ๒๕๕๒. โครงการเส้นทาง“ยาเส้น”:เกษตรกรผู้ปลูก ผู้ผลิตยาเส้น ผู้จำหน่าย และผู้บริโภคการสูบบุหรืมวนเอง. การนำเสนอในการประชุมวิชาการประจำปีเกี่ยวกับสุขภาพ ครั้งที่ ๘, ๒๔-๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ ที่โรงแรมมิราเคิลแกรนด์
๓. ปรีชา อุปโยคิน และสุรินทร์ ทำเพียร. ๒๕๕๑. โครงการวิจัยเรื่องสถานการณ์และแนวโน้มการเพาะปลูกยาสูบพื้นบ้านในภาคเหนือตอนบน. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
๔. อิศรา ศานติศาสน์. ๒๕๕๒. ภาษีบุหรืมวนเอง. การนำเสนอในการประชุมวิชาการประจำปีเกี่ยวกับสุขภาพ ครั้งที่ ๘, ๒๔-๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๒ ที่โรงแรมมิราเคิลแกรนด์.
๕. นริศรา เจริญพันธุ์. ๒๕๕๒. ผลกระทบของการขึ้นภาษีบุหรืต่ออุปสงค์ยาเส้น. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
๖. กฎกระทรวง กำหนดอัตราค่าแสดมปียาสูบ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๒
๗. กระทรวงการคลัง กรมสรรพสามิต สำนักงานสรรพสามิตภาคที่ ๕. รายละเอียดอัตราค่าธรรมเนียมยาสูบ. แหล่งข้อมูล <http://www.excise.go.th/law/tobaccolaw.html#jump2> เข้าถึงเมื่อ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๒.
๘. สุนิดา ปรีชาวงษ์. (แปลและเรียบเรียง). ๒๕๕๒. สารจากงานวิจัยต่างประเทศ: สารก่อมะเร็งในบุหรืมวนเอง ใน ศิริวรรณ พิชัยรังสฤษฎ์ (บรรณาธิการ). ก้าวทันวิจัยกับ ศจย. ๑ (๒) พฤศจิกายน. หน้า ๗. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ.

ข้อมูลจาก

ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.)

ผลิตและเผยแพร่โดย

ศูนย์วิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ